

DIN GUIDE  
TILL EN:

Läs våra tips  
innan du  
kastar loss

# Säker båt- sommars



SJÖFARTSVERKET

# VÄLKOMMEN



Säker båtsommar är en broschyr från Sjöfartsverket med syfte att främja sjösäkerheten. Sjöfartsverket är ett tjänste-producerande affärsverk som erbjuder effektiva sjövägar, moderna produkter och tjänster samt maritimt partnerskap för tillväxt, konkurrenskraft och hållbar utveckling.

**Adress**  
Sjöfartsverket  
601 78 Norrköping

**Telefon**  
0771-63 00 00

**Webbplats**  
www.sjofartsverket.se

**Frågor**  
Vid frågor, mejla till  
info@sjofartsverket.se

**Ansvarig utgivare**  
Niclas Härenstam

**Formgivning**  
Christian Sabe  
Content Innovation  
Linda Holmqvist  
Elin Lindahl  
Sjöfartsverket

**Tryck**  
DanagårdLITHO, 2019

**Omslagsfoto**  
Magnus Ström/  
Scandinav Bildbyrå



## Enkla och billiga livförsäkringar till sjöss

Drunkningsfallen har varit många under den exceptionellt heta sommaren 2018. Många familjer har vistats vid hav, sjöar och vattendrag för att få svalka. En observation som jag som sjöräddningsledare har gjort är att föräldrar till barn ofta ger sin mobiltelefon mer uppmärksamhet än sina egna badande barn. Jag önskar att jag kunde förmå dem att lägga undan sina telefoner och istället se till det värdefullaste de äger – sina barn.

Studier visar att drunkningsolyckor går mycket fort och de allra flesta sjunker i tystnad, det är endast en myt att personer som håller på att drunkna fäktar med armarna och ropar på hjälp. Vi ska heller inte glömma att det inte bara är barn som drunknar, utan även för vuxna kan omständigheter göra att olyckan infinner sig.

Men telefoner är inte bara av ondo utan även ett enastående verktyg vad gäller sjösäkerhet. Att hålla koll på väder och vind är mycket enklare idag genom väderapplikationer. Att hålla kontakt med anhöriga och meddela rutter och ankomsttider förkortar insatstiden betydligt om olyckan skulle vara framme. Att även skydda sin telefon i ett vattentätt fodral gör att tekniken fungerar och kan larma oss om man hamnar i sjönöd.

En annan billig livförsäkring är flytvästen, men den borde jag inte nämna för den borde vara självklar. Ändå är det tyvärr oftast inte på människan den sitter utan den ligger stuvad i någon låda. Använd flytväst, även om du och barnen är simkunniga.

Ta hand om er där ute och ha en skön sommar!

**ANN-LOUISE KARLSSON**  
Räddningsledare på Sjöfartsverkets  
sjö- och flygräddningscentral



Ungefär två miljoner svenskar tillbringar sin fritid till sjöss på ett eller annat sätt. Vår långa kust och våra vackra skärgårdar lockar på semestern. Men en varm och solig dag kan plötsligt övergå till häftig åska och oväder. Då gäller det att vara förberedd.

Många av de olyckor som når Sjöfartsverkets sjö- och flygräddningscentral, JRCC, hade kunnat förhindras med ganska enkla medel.

# Läs våra

# 10 TIPS

# innan du kastar loss

## 1. NAVIGATION

# Uppdatera sjökortet

För att navigera i våra skärgårdar krävs det kunskap, planering och sjökort. Det är inte bara båten som ska förberedas för sjösättning. Inför sommaren är det minst lika viktigt att uppdatera sjökortet – oavsett om du använder papperssjökort eller andra navigationshjälpmedel.

**Sjökort är en färskvara** och det är därför viktigt att ha den senaste uppdateringen ombord. Varje år sker det cirka 2 000 förändringar i Sjöfartsverkets sjökortsdatabas. Detta innefattar allt som påverkar sjökortsbilden, till exempel ändrade fyrsektorer, korrigerigering av djup och flyttade prickar och bojar. Informationen i sjökortsdatabasen ligger till grund både för Sjöfartsverkets papperssjökort och de flesta appar samt andra elektroniska navigationssystem som används av svenska fritidsbåtsägare.

För att underlätta för båtlivet producerar Sjöfartsverket båtsportkort, vilket är ett sjökort i mindre format. Det finns i dagsläget 16 olika båtsportkort som täcker in hela kusten och de stora insjöarna.

Sjöfartsverket har de senaste åren genomfört en historiskt stor kartläggning av Sveriges kust- och havsområden.

Men du ska inte lita blint på ditt sjökort. Navigering med goda marginaler och bra uppsikt är alltid det säkraste. Idag är cirka 60 procent av våra svenska vatten mätta med moderna sjömättningsmetoder, vilket innebär att det utanför farlederna fortfarande kan finnas okända grund och djupangivelser som inte är tillförlitliga.

Sjöfartsverket arbetar med ständiga förbättringar av sjökortet. Under de senaste två åren har Sjöfartsverket sjömätt stora områden i Stockholms skärgård för att säkra upp de mindre farlederna. Samtidigt pågår ett arbete

med att ge alla sjökort en gemensam referensnivå för djupangivelser, vilket kommer öka noggrannheten och förbättra säkerheten framför allt i områden med stor landhöjning.



## Navigera med rätt hjälpmedel

### BÅTSPORTKORT

Båtsportkort är ordinarie sjökort framtagna i ett mindre format för båtlivet. Sjökortet är tryckt på ett behandlat papper som gör att de står emot regn och rusk ute på sjön. Sjökortsskalan och basinformation är densamma som i de allmänna sjökortet. Varje båtsportkort täcker en viss kuststräcka och det finns 16 serier att välja bland.

- + Båtsportkort är officiella sjökort vilket innebär att de är utgivna av Sjöfartsverket som garanterar sjökortets kvalitet. De fungera utan el och ger en god överblick.
- Ingen hjälp med positionering.

### APPAR FÖR NAVIGATIONSSTÖD

Surfplattor och smartphones utrustade med navigationsappar blir allt vanligare hos fritidsbåtsfolket.

- + Billigt och smidigt verktyg med internetuppkoppling som även kan användas till annat. Enkel att uppdatera.
- Känslig för stötar, fukt och solreflexer. Svårt att få överblick och batteritiden är begränsad.

### DATORNAVIGERING

Navigering med en bärbar dator kan vara ett alternativ eller ett komplement till en sjökortsplotter.

- + Inte samma begränsningar i lagringskapacitet och processorkraft som en plotter. Bra överblick med stor skärm.

- Begränsad batterikapacitet och känslig för reflexer, fukt och stötar.



### PLOTTER

Plottern är en GPS-navigator som är anpassad för att användas i båten.

- + Mindre känslig för stötar, fukt och solreflexer.
- Dyr att köpa in.

Detaljerad information om väder och vind i ytter-skärgården och vid kusterna finns på [www.smhi.se](http://www.smhi.se)



FOTO: MARCUS LUNDSTEDT/SCANDINAV BILBRYÅ

## 2. VÄDER OCH VIND

# HÅLL KOLL PÅ VÄDER OCH VIND



**VIVA – SJÖFARTS-VERKETS VIND- OCH VATTENTJÄNST**

ViVa visar vind- och vattenvärden i realtid från mätstationer runt Sveriges kuster samt i vissa sjöar. ViVa finns tillgänglig på Sjöfartsverkets webbplats och som en applikation för mobiltelefoner och surfplattor.

**Kunskap om vädret är avgörande** för den som vistas till sjöss. Det är viktigt att följa väderprognoserna. Men lika viktigt är det att kunna tolka vad som rapporteras – sägs det att det är risk för åskbyar så betyder det också att det är risk för snabba och kraftiga väderomslag. Hastiga väderomslag, så kallat överfallsväder, är oftast mer riskabelt än utpräglat lågtrycksväder med ihållande vind och regn. Lyssna på den allmänna sjörapporten i radions kanal P1 och på kustväderprognosen i lokalradion.

## 3. NAVIGATIONSUTBILDNING

# BLI EN BÄTTRE SKEPPARE

Om du vill ta dig lite längre bort från hemmabryggan är en navigationskurs ett bra sätt att lära sig hitta rätt och veta hur du ska bete dig på sjön.

Förbered hela familjen genom att exempelvis läsa en kurs och ta förarintyg. Då lär sig hela familjen de grundläggande kunskaperna om bland annat väjningsregler, navigering, säkerhet ombord och även grundläggande kunskaper i väderrapporter.



FOTO: LASSE EKLOF/BRILJANS

## 4. FLYTVÄST

# ALLA I BÅTEN SKA HA FLYTVÄST

Antalet drunkningsolyckor i samband med fritidsbåtar skulle kunna minska avsevärt om alla hade flytväst på sig och det är framför allt män som struntar i den billiga livförsäkringen. Det räcker inte att barnen och hunden har flytväst. Om olyckan är framme och du drunknar så blir barnen lämnade ensamma i vattnet.

När du köper flytväst, tänk efter hur den ska användas och vem som ska ha den på sig. Ta hänsyn till simkunnighet och



FOTO: SANNA SÄKER/MOSTPHOTOS

vattenvana. Om du behöver flytväst för ett enstaka tillfälle så går det på många platser att hyra eller låna.

Till exempel har Svenska Livräddningssällskapet 280 flytvästdepåer runt om i landet.

## 5. ANKARE OCH LINA HA BRA ANKARE

**Ha ankare och ordentligt med ankarlina ombord.** Med hjälp av ankarret kan du få stopp på båten om du till exempel driver. Men lika viktigt är det att ha tillräckligt med ankarlina.

En annan billig lösning är att säkra upp med åror ifall motorn stannar. Använd alltid dödmansgreppet ombord så att motorn stannar om du skulle falla överbord.



## 6. INGEN ALKOHOL

### Var nykter på sjön

Många drunkningstillbud sker i samband med alkohol. Omdöme och balans sätts ned och överlevnadstiden i vattnet kortas. Olyckorna sker ofta i små sjöar och vattendrag.

En båtförare som är påverkad av alkohol kan dömas för sjöfylleri om inte båten kan framföras säkert. Om båtföraren har minst en promille alkohol i blodet, är avsevärt påverkad eller kör båt på ett sätt som innebär stor fara för säkerheten till sjöss, kan domen bli grovt sjöfylleri.



## 7. BOGSERHJÄLP

### Skaffa bogserhjälp

För att ett larm ska klassas som sjöräddningsfall måste det föreligga fara för liv. Det händer att fritidsskeppare som står fast på grund, utan att sväva i livsfara, inser att de måste bekosta bärgning själva. Det är dyrt, om man inte har tecknat en assistansförsäkring eller är medlem i Sjöräddningssällskapet.

## 8. KOMMUNIKATION

### Ha med dig rätt utrustning

Med din mobiltelefon kan räddningsledarna lokalisera dig med ett enkelt sms. Flera nödsamtal bryts då haveristen har ”dåligt med batteri”. Ta med ett extra batteri till telefonen om du inte har laddmöjlighet ombord. Utomskärs är det bra att utrusta båten med en VHF-radio och en PLB, personlig nödsändare.

## 9. PLANERA

### Tänk framåt

Det lönar sig att tänka ett eller ett par steg framåt i allt man gör på sjön. Om du sökt lä och vinden vänder 180 grader – vad gör du då? Har du upprättat en färdplan som någon i land känner till – hur meddelar du dem att du kommit fram, alternativt ändrat i färdplanen?

## 10. SERVA ININAN PREMIÄREN

### Starta lugnt

Ta det lugnt de första turerna för säsongen. Serva motor och rörliga delar inför varje säsong. Se över genomföringar, bränsle- och kylvattenslangar regelbundet. Och ta de första turerna nära land, det är många fritidsskeppare som gjort upptäckten att motorn inte är i toppskick först när de kommit en bit ut.

## SETT NÅT, MISSAT NÅT, VILL NÅT?

Har du tappat bort kanoten, sett en fyr som inte lyser, hittat ett fel i ett sjökort? Vill du bidra till ett säkrare båtliv eller bara hålla koll på navigationsvarningar? Här är kontaktvägarna till Sjöfartverket:

### TAPPAT NÅT?

På [sjofartsverket.se](http://sjofartsverket.se) har vi en förteckning över sjöfynd, alltså gods som hittats i vattnet eller på stranden och anmälts till Polisen.

[www.sjofartsverket.se/sjofynd](http://www.sjofartsverket.se/sjofynd)

### HUR PÅLITLIGT ÄR DJUPET?

Det finns brister och felkällor i sjökort. De farvatten som trafikeras av handels-sjöfarten är i allmänhet sjömätta med moderna och säkra metoder, men det finns fortfarande områden där djupen inte blivit kontrollerade med moderna metoder.

Här kan du se kvaliteten på våra djupdata:

[www.sjofartsverket.se/karta](http://www.sjofartsverket.se/karta)

### HÅLL KOLL PÅ UFSARNA!

Ufs är en förkortning för Underättelser för sjöfarande. Det är Sjöfartsverkets officiella kanal för att förmedla rättelser i sjökort och båtsportkort. I ufs-databasen kan du bland annat söka information som berör ett visst sjökort.

Du kan prenumerera på ufs-notiser:

[www.sjofartsverket.se/prenumerera](http://www.sjofartsverket.se/prenumerera)

Fel och brister i sjökort:

[www.sjofartsverket.se/rapportera](http://www.sjofartsverket.se/rapportera)

### PLÖTSLIG OCH KORTVARIG FARA FÖR SJÖFARTEN

De så kallade P- och T-notiserna ger information om tillfällig fara som kan

påverka din navigering. Det kan röra sig om hamn- och farledsarbeten, ändringar av utmärkning, skjutvarningar och tillfällig föreskrifter.

[www.sjofartsverket.se/p-o-t](http://www.sjofartsverket.se/p-o-t)

### VARNINGAR VIA VHF

En navigationsvarning innehåller information av brådskande betydelse för sjöfarten. När fara uppstår sänds navigationsvarningar ut via VHF-radio var sjätte timme.

Här hittar du samtliga navigationsvarningar gällande hamnområden, hamninlopp och inomskärs farvatten:

[www.sjofartsverket.se/navwarnswe](http://www.sjofartsverket.se/navwarnswe)

### SÅ KAN DU VARNA FÖR FAROR OCH FEL

När du upptäckt fel på farleds-utmärkning, en fyr som inte lyser, drivande föremål eller annat som kan vara en fara för sjöfarten, rapportera det genast till oss:

[www.sjofartsverket.se/rapportera](http://www.sjofartsverket.se/rapportera)

Telefon: 0771-63 06 85  
VHF: Anropa SWEDEN TRAFFIC på lämplig kanal.

Här kan du läsa vilka sjösäkerhetsanordningar som är felrapporterade:

[www.sjofartsverket.se/karta](http://www.sjofartsverket.se/karta)

Om du hittar fel och brister i sjökort eller andra produkter, eller har allmänna synpunkter på Sjöfartsverkets produkter och tjänster, kontakta oss: 0771-63 06 05 eller [sjofartsverket@sjofartsverket.se](mailto:sjofartsverket@sjofartsverket.se)



FOTO: OLLE HÖGDAHL

Ledordet vid sjöräddningsinsatser är samverkan, även under övningar som den på bilden.

Sjöfartsverket har ansvar för sjö- och flygräddningen i Sverige. Sjärräddningsverksamheten bedrivs i nära samverkan med flera andra aktörer, både frivilligorganisationer och myndigheter. Arbetsfältet är havet kring våra kuster såväl inom som utomskärs samt Vänern, Vättern och Mälaren. Flygräddningsverksamheten innefattar även Sveriges landterritorium.

# När olyckan är framme

Få fritidsskeppare är förberedda på att en olycka kan inträffa. Mellan maj och augusti 2018 uppgick antalet sjöräddningsinsatser till 846. Om du råkar i sjönöd går larmet till Sjöfartsverkets sjö- och flygräddningscentral.





FOTO: PATRIK NILSSON

## Så får du hjälp

**Sjöfartsverkets sjö- och flygräddningscentral i Göteborg är navet för alla räddningsinsatser. Driftchefen Laila Kärrhage tipsar om hur du ska gå tillväga när du larmar.**

**RING 112** om du hamnar i sjönöd och begär "sjöräddning". Då blir du framkopplad till Sjö- och flygräddningscentralen.

Var beredd att svara på frågor av typen: Vad larmet gäller, hur många personer som befinner sig i fara, ditt telefonnummer, om det finns fler telefoner ombord, var du är och hur du har för avsikt att agera. Centralen är bemannad dygnet runt och leder insatser vid både sjö- och flygräddning.

**VHF KANAL 16** är sjöfartens internationella nödkanal, som passas dygnet runt av personal på räddningscentralen. Anropet är SWE-DEN RESCUE och den internationella nödsignalen är MAYDAY.

Har du sett en olycka eller en nödsignal ska du omedelbart larma. Anropa SWE-DEN RESCUE på kanal 16 eller ring 112. Ett saknat fartyg kan anmälas om en förväntad kontakt uteblivit.

### STATISTIK FRÅN SJÖ- OCH FLYGRÄDDNINGSCENTRALEN

- Under sommarmånaderna är det högsäsong för Sjö- och flygräddningscentralen. Juni och juli 2018 utmärkte sig genom en markant ökning av antal sjöräddningsinsatser. Det varma vädret tros ha varit den största bidragande orsaken till det ökade antalet fall av främst drunkningstillbud och brand ombord.
- De vanligaste orsakerna till larm är maskin- eller propellerhaveri, tätt följt av grundstötning.
- Det totala antalet sjöräddningsinsatser under sommaren 2017 var 813 och för 2018 var det 846. Dessa siffror inkluderar inte insatser på insjöar där kommunal räddningstjänst ansvarar för insatser.

Om din båt råkar i sjönöd är du i egenskap av befälhavare skyldig att göra allt som står i din makt för att rädda de ombordvarande. Upptäcker du någon som råkat i sjönöd är du skyldig att hjälpa till. Vid en sjöräddningsinsats är du också skyldig att vara behjälplig, om det kan ske utan allvarlig fara för den egna båten eller för dem ombord.

# SAR-BOJ UNDERLÄTTAR EFTERSÖK

En boj som kan släppas ned i vattnet från hög höjd och som sänder ut sin position, kurs och fart är ett nytt hjälpmedel för Sjöfartsverket vid sjöräddningsinsatser. Bojen hjälper sjöräddarna att snabbt få en tillförlitlig bild av hur en nödställd driver.

Vid en sjöräddningsinsats kan olycksplatsen vara okänd och tiden vara knapp. - I en räddningsinsats behöver vi bedöma hur en nödställd driver i vattnet, säger Christer Haglund, som jobbar på Sjöfartsverket och som efterlyste verkyget.

Fartyg kan beräkna strömmar med de navigationshjälpmedel som finns ombord, till exempel genom att släppa ett objekt i vattnet och pejla hur det driver med hjälp av sjökort. För luftburna farkoster har det varit svårare. En helikopter som går ner och släpper ett objekt i vattnet riskerar att fläktas bort det.

Nu har Sjöfartsverket köpt in och utvecklat nio SAR-bojar som Sjö- och flygräddningscentralen kan använda som hjälpmedel för att beräkna avdrift.

- Bojen kan släppas från 300 meters höjd och sänder ut sin identitet, position, kurs och fart med AIS (Automatic Identification System). Bojen driver likt en person i vattnet och genom att följa den i sina navigationssystem får sjöräddarna ett bra komplement till beräkningarna av avdrift för en nödställd, säger Christer.

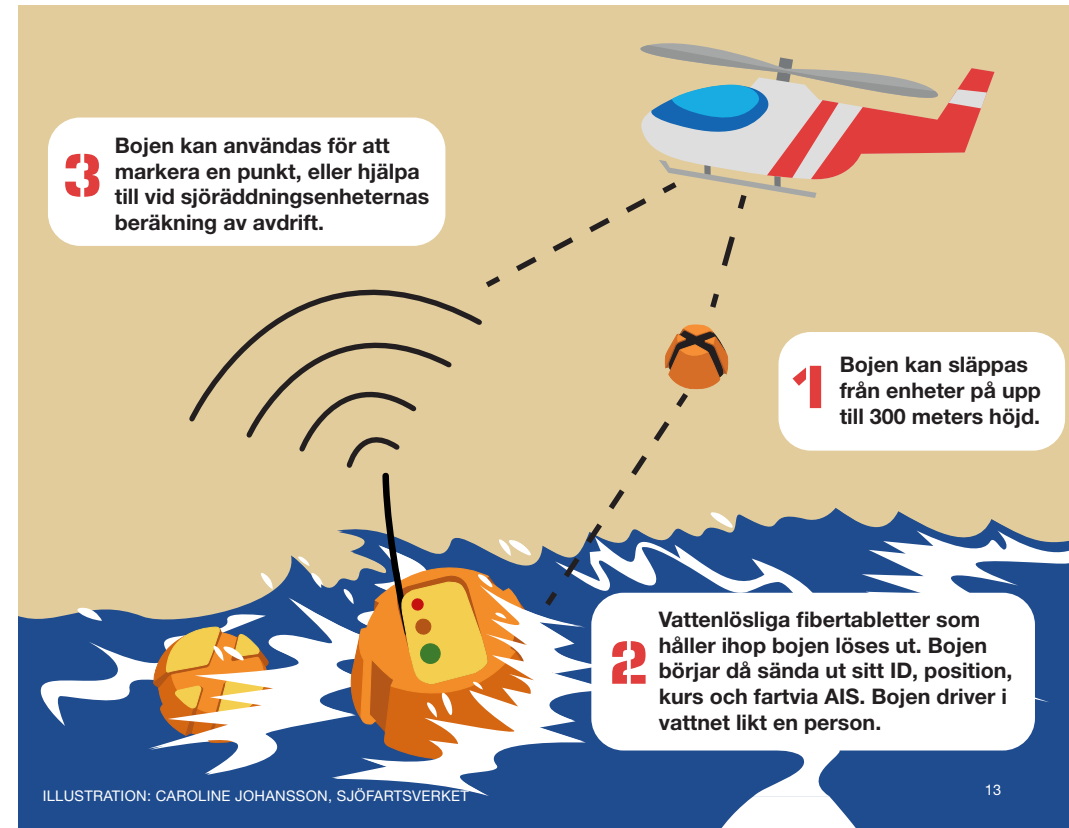




FOTO: FREDRIK SCHLYTER

# SAMVERKAN FÖR ATT RÄDDA LIV

Sjöräddningen i Sverige bygger på tät samverkan mellan statliga myndigheter, kommunal räddningstjänst och frivilliga krafter. Alla inblandade står för olika resurser och kompetenser. Tillsammans ser man till att efterforskning och räddning (Search And Rescue) kan utföras dygnet runt, året om.

I Sverige är det Sjöfartsverket som är ansvarig myndighet för sjöräddningstjänsten. Sjöfartsverkets sjö- och flygräddningscentral, JRCC, har det operativa ansvaret att larma enheter till olycksplatser samt att leda och koordinera räddningsinsatser. Det är inte alltid alla blir involverade i ett sjöräddningsärende. Vid ett larm

väljer räddningsledningarna enheter beroende på lämplighet och närhet till området. Vid exempelvis olyckor nära land är det oftast i samverkan med kommunal räddningstjänst som insatsen genomförs. En viktig förutsättning för att samarbetet ska fungera är att alla aktörer känner till varandras kompetenser och kan lita på varandra.



## SAMVERKAN MED GRANNLÄNDER

- Utöver samverkan i Sverige har Sjöfartsverket samverkansavtal med grannländerna. Om olycksplatsen ligger nära gränsen kan Sjö- och flygräddningscentralen tillkalla hjälp av deras båtar och helikoptrar. Till exempel används ofta dansk räddningshelikopter vid olyckor i Öresund, eftersom den har kortast flygtid.

## UTVECKLING OCH UPPFÖLJNING

- Sjöfartsverket ansvarar också för att följa upp och utveckla verksamheten sjö- och flygräddning. Det innebär bland annat att utvärdera räddningsinsatser, ha hand om utbildningar och sammanställa årlig statistik över utförda sjöräddningsfall.



112

- SOS Alarm är organisationen som inleder ett larmsamtal och därefter kopplar det vidare till Sjöfartsverkets sjö- och flygräddningscentral.



- Den svenska kustbevakningsmyndigheten deltar med personal, båtar, dykare och övervakningsflygplan som kan användas vid sjöräddningsinsatser.



- Sjöfartsverkets sjö- och flygräddningscentral har huvudansvaret för att larma enheter till olycksplatsen och koordinera räddningsinsatsen. Utöver det bidrar Sjöfartsverket med resurser som räddningshelikoptrar och lotsbåtar.



- Landstingen bidrar vid olyckor där personer är i behov av vård. Sahlgrenska sjukhuset står dessutom för sjukvårdsrådgivning till handelsfartyg, så kallad Telemedical, som förmedlas via Sjö- och flygräddningscentralen.



FÖRSVARSMAKTEN

- Försvarsmakten kan bidra med personal, fartyg, helikoptrar och flygplan. Deras styrka är teknisktöd i form av radio och radar i olika ledningscentraler.



Polisen

- Polismyndigheten kan bidra med personal, båtar, helikoptrar och hundar under sjöräddningsinsatser.



- Sjöräddningssällskapet är en ideell organisation som har sjöräddning som huvudsyfte. Organisationen bidrar med frivilliga sjöräddare och båtar.

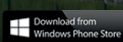
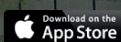


- Kommunal räddningstjänst har tillgång till båtar, personal och dykare. Med specialstyrkor, så kallade MIRG-styrkor, kan de utföra brandbekämpning på handelsfartyg.



## TROLLHÄTTE CANAL

Din reseguide till Trollhätte Kanal. Ladda hem appen för att planera din resa och köpa din slussbiljett. Du hittar också snabbt all information du kan behöva när du är på eller vid kanalen.



Appen finns tillgänglig för iOS, Android och Windows Phone

# ViVa



Appen som ger dig tillgång till väder och vind just nu.

- ▶ sikt
- ▶ vindstyrka
- ▶ vindriktning
- ▶ vattenström
- ▶ vattennivå

